

УДК 342.7

Публікація: 31.05.2026

doi.org/10.30970/jcl.2.2026.2

Андрій Гачкевич

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та кримінального права, Інститут права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8494-1937

E-mail: andrii.o.hachkevych@lpnu.ua

Подано до друку: 20.02.2026

Рецензія 1: 24.04.2026

Рецензія 2: 28.04.2026

Затверджено до друку: 15.05.2026

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ ТА ІНШІ ВИДИ ДАНИХ У СВІТЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

CORRELATION BETWEEN THE CONCEPTS OF PERSONAL DATA AND OTHER TYPES OF DATA IN THE LIGHT OF ENSURING HUMAN RIGHTS

Andrii Hachkevych

Candidate of Legal Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of International and Criminal Law, Institute of Law, Psychology, and Innovation Education, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Abstract | The inviolability of private life as a component of human rights is reflected in the autonomy guaranteed to all individuals, both in international law and in national constitutions, with informational autonomy being a form of this autonomy. At the core of informational autonomy lies the institution of personal data protection, which is a system of legal norms designed to regulate relations concerning the collection, storage, use, and deletion of information by which a person can be identified. Due to the rapid growth of the role of data in the comprehensive digitalisation of various spheres of public life, the issue of improving the legal regulation of the institution of personal data protection (i.e., defining the legislative framework for the processing of personal data), has become particularly relevant. In this article, the author attempted to establish the relationships among the types of data defined by Ukrainian national legislation that fall under the category of personal data, highlighting confidential information, personal data with special processing requirements, biometric data, and facial templates used for facial recognition. The study raised the question of why personal data needed to be protected, drawing on three interrelated approaches grounded in relevant rights: privacy, freedom of personal development (information self-determination), and personal data protection (Article 8 of the EU Charter of Fundamental Rights). The author explained that, in accordance with

Ukrainian legislation, relations in the field of personal data protection may be governed by various legal regimes, in addition to those applicable to personal data in general. The results of the study emphasised the importance of further research of the legal regime governing biometric data and facial templates as personal data.

Keywords: human rights, inviolability of private life, privacy, personal data, types of personal data, personal data protection, confidential information, Law of Ukraine on Personal Data Protection, biometric data, facial recognition.

Анотація | Недоторканність особистого життя як складова забезпечення прав людини проявляється в повазі до гарантованої кожному – як на рівні міжнародного права, так і національних конституцій – автономності, одним з видів якої є інформаційна. В основі інформаційної автономності лежить інститут захисту персональних даних, що являє собою систему правових норм, покликаних регулювати відносини з приводу збирання, зберігання, використання, а також видалення інформації, за допомогою якої особа може бути ідентифікована. Внаслідок того, що зі всебічною цифровізацією різних сфер суспільного життя роль даних стрімко зросла, особливої актуальності набула проблема вдосконалення правового регулювання інституту захисту персональних даних, тобто визначення законодавчих рамок для будь-якої обробки персональних даних. В цій статті автор зробив спробу встановити співвідношення наявних у національному законодавстві України видів даних, що належать до категорії персональних, виділивши конфіденційну інформацію, персональні дані з особливими вимогами обробки, біометричні дані, а також – шаблони обличчя, використовувані для розпізнавання осіб. У дослідженні порушено питання щодо обґрунтування, чому персональні дані потрібно охороняти, виходячи з висвітлення трьох взаємопов'язаних підходів, які базуються на відповідних правах – недоторканності особистого життя (приватності), свободі розвитку особистості (інформаційному самовизначенні) та захисту персональних даних (ст. 8 Хартії ЄС). Автор показав, що відповідно до положень українського законодавства на відносини у сфері захисту персональних даних можуть впливати різні правові режими, додатково до того, що визначений для персональних даних у загальному. Результати дослідження підкреслили важливість подальшого вивчення правового режиму біометричних даних та шаблону обличчя як їхнього виду.

Ключові слова: права людини, недоторканність особистого життя, приватність, персональні дані, види персональних даних, захист персональних даних, конфіденційна інформація, Закон України «Про захист персональних даних», біометричні дані, розпізнавання облич.

Постановка проблеми. Як важлива складова забезпечення прав людини, недоторканність особистого життя виявляється в наявності певної автономності, гарантованої кожному як міжнародними договорами, так і національними конституціями. Одним із видів такої автономності є інформаційна, нерозривно пов'язана з інститутом захисту персональних даних, який охоплює сукупність правових норм, спрямованих на регулювання збирання, зберігання, використання та, зрештою, видалення інформації, за допомогою якої можна ідентифікувати особу.

З огляду на стрімке зростання ролі даних в умовах дедалі більшої цифровізації всіх сфер суспільного життя, необхідність удосконалення інституту захисту персональних даних стала надзвичайно актуальною. Розвиток законодавчих засад обробки персональних даних, з урахуванням подальшого впровадження сучасних технологій, породжує, зокрема, потребу деталізувати правові положення, які застосовуються в межах загального режиму персональних даних, - самі персональні дані поділяються на види й належать до категорії конфіденційної інформації в українській системі права.

У цій статті порушено *проблему вдосконалення правового регулювання інституту захисту персональних даних, яку розглянуто в контексті існування різних видів даних залежно від правового режиму.* Визначення співвідношення між ними, з одного боку, є одним із важливих завдань правотворчої діяльності на шляху до формування дієвого правового інституту захисту персональних даних, а з іншого - впливає на правозастосування, зважаючи на те, яке важливе значення має захист персональних даних для забезпечення прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній правовій науці, яка дедалі частіше тягнє до вивчення проблематики правового регулювання відносин в інформаційній сфері, інститут захисту персональних даних ставав предметом досліджень таких учених, як М. Бем та І. Городиський¹, М. Белова та Д. Белов², М. Бліхар³, Т. Гуржій та А. Петрицький⁴, Ю. Крилова⁵, О. Легка⁶, А. Михайлик⁷, О. Солодовник⁸, А. Щербина⁹ тощо. Зазначимо, що досліджувана тематика вийшла за межі вузькоспеціалізованої, що, своєю чергою, пояснюється дедалі тіснішим зв'язком між захистом персональних даних, впровадженням новітніх інформаційних технологій, а також іншими суспільно важливими явищами, зокрема боротьбою зі злочинністю та наслідками воєнного стану. Значний інтерес до проблеми удосконалення правового регулювання інституту захисту персональних даних в Україні також пояснюється недостатнім рівнем інформаційної безпеки особи щодо відомостей, за якими таку особу можна ідентифікувати.

Серед українських авторів, які опублікували праці, присвячені захисту персональних даних у контексті забезпечення прав людини, слід окремо згадати В. Брижко¹⁰, С. Єсімова¹¹, Н. Кондратенко, Р. Концевого, В. Кравчука, В. Пилипчука, М. Різака, В. Серьогіна¹² та ін., які висвітлювали співвідношення досліджуваного в цій статті поняття персональних даних та окремих прав, насамперед недоторканності особистого (або приватного) життя чи «рiвасу» як часто використовуваного англomовного відповідника.

Мета дослідження. Виходячи з того, що формування дієвого правового інституту захисту персональних даних передбачає конкретизацію понять та визначення правових режимів для персональних даних і споріднених з ними видів даних, у цій статті автор розглянув наявні в національному законодавстві категорії та встановив співвідношення між ними.

Значна частина дослідження присвячена аналізу законодавчо закріплених форм правової охорони персональних даних в Україні та ЄС - зокрема самих персональних даних, конфіденційної інформації, персональних даних з особливими вимогами до обробки, біометричних даних, а також шаблонів облич, призначених для розпізнавання осіб. Крім того, автор виокремив підходи до того, чому персональні дані слід захищати, адже забезпечення невторчання в особисте життя, закріплене Конституцією України¹³, є далеко не єдиною можливою підставою для обґрунтування їхнього захисту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Втілення в правовій системі ідеї прав людини як визначених у правових нормах і забезпечуваних державою базових прав і свобод охоплює різні можливості для особи, що співвідносяться з наявними сферами суспільного життя. Права, які виникають унаслідок застосування законодавства про захист персональних даних, породжують дискусії в контексті прав людини: з одного боку, в національному законодавстві таке право не визначено як окреме, з іншого - надання правової

¹ Бем М., Городиський І. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: «К.І.С.», 2021. 160 с.

² Белова М., Белов Д. Виклики та загрози захисту персональних даних у роботі зі штучним інтелектом. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 79, частина 2. С. 17-22.

³ Бліхар М. Організаційно-правовий механізм захисту персональних даних. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 77, частина 2. С. 31-36.

⁴ Гуржій Т., Петрицький А. Правовий захист персональних даних: монографія. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. 216 с.

⁵ Крилова Ю. Захист персональних даних: вітчизняний та зарубіжний досвід. Інформація і право. 2017. № 3 (22). С. 57-63.

⁶ Легка О. Актуальні питання захисту персональних даних: вітчизняний та міжнародний досвід. Правова позиція, № 2 (31). С. 74-79.

⁷ Михайлик А. Захист персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації: дис... докт. філ.: 081. Харків, 2023. 203 с.

⁸ Солодовник О. Адміністративно-правові засади захисту персональних даних: порівняльний аналіз міжнародних моделей регулювання. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Випуск 4, частина 2. С. 340-343.

⁹ Щербина А. Адміністративно-правове регулювання використання персональних даних суб'єктами владних повноважень в Україні: дис... к. ю. н.: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 232 с.

¹⁰ Брижко В., Пилипчук В. Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. Інформація і право. 2020. № 1. С. 33-46. 20.

¹¹ Єсімов С. Персональні дані як предмет захисту права на недоторканність приватного життя. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 884. С. 120-126.

¹² Серьогін В. Зміст і обсяг права на недоторканність приватного життя (прайвесі). Вісник Академії правових наук України. 2010. № 4. С. 88-97.

¹³ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>

охорони персональним даним є гарантованим, оскільки існує спеціальний закон¹⁴, а функції з наглядом за його дотриманням наразі покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Першоосновою захисту персональних даних відповідно до законодавства України є *принцип недоторканності особистого життя*, закріплений у ст. 32 Конституції України, згідно з якою ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України¹⁵. Крім того, право на повагу до недоторканності приватного життя згадано в Конвенції Ради Європи, яка стала одним із найважливіших міжнародних договорів сучасності щодо персональних даних¹⁶.

В українській правовій науці, в контексті обґрунтування заборони втручання стосовно персональних даних, учені окремо розглядали право на приватність, надаючи йому важливе значення в епоху повсюдного впровадження й широкого застосування сучасних технологій. Наприклад, Ю. Загуменна й М. Трум, розуміючи під правом на приватність в умовах цифрових технологій «сукупність юридичних норм і принципів, які забезпечують захист особистої інформації та конфіденційності особистого життя від неправомірного втручання з боку держави, приватних осіб і організацій», назвали захист персональних даних одним із його елементів, поряд із недоторканністю особистого життя, правом на інформованість, конфіденційністю комунікацій і правом на забуття¹⁷. А. Кардаш, провівши комплексне дослідження права на приватність у правових системах англо-американської та романо-германської правової сім'ї, пов'язала його зміст із запобіганням оприлюдненню «делікатної, конфіденційної або компрометуючої інформації» без згоди особи¹⁸. В. Серьогін під правом на недоторканність приватного життя (або прайвесі) розумів юридично закріплену «можливість утримувати під повним контролем (фізичним, психологічним, інформаційним тощо) сферу свого приватного життя»¹⁹. В. Брижко й В. Пилипчук, ототожнюючи приватність із правом на недоторканність приватного життя («правом на себе»), навели перелік близько десяти складових приватного життя та виокремили інформаційну приватність, пов'язану з отриманням і використанням персональних даних²⁰. Визнаючи існування «особистого інформаційного простору», який підлягає правовій охороні, І. Кушнір і С. Адамчук досліджували інформаційну приватність, яку охарактеризували як право, закріплене Конституцією України²¹. Водночас взаємний зв'язок між персональними даними та інформацією про приватне життя залишається дискусійним, що підкреслив С. Єсімов²². Не менш складним є питання співвідношення захисту персональних даних та недоторканності особистого й сімейного життя, що наводить на думку про доцільність застосування інших підходів для обґрунтування того, чому персональні дані слід захищати.

Інший підхід - виводити права щодо персональних даних з ідеї *інформаційного самовизначення*. З одного боку, інформаційне самовизначення (слово «самовизначатися» означає «знахо-

¹⁴ Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

¹⁵ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

¹⁶ Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326

¹⁷ Загуменна Ю., Трум М. Теоретичні основи права на приватність в умовах цифрових технологій. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 21 черв. 2024 р.). Харків: ХНУВС, 2024. С. 153-154.

¹⁸ Кардаш, А. В. Право на приватність як основоположне право людини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 47, том 1. С. 77.

¹⁹ Серьогін В. Зміст і обсяг права на недоторканність приватного життя (прайвесі). Вісник Академії правових наук України. 2010. № 4. С. 97.

²⁰ Брижко В., Пилипчук В. Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. Інформація і право. 2020. № 1. С. 33-46.

²¹ Кушнір І., Адамчук С. Інформаційна приватність як право, закріплене Конституцією України: правові та соціальні аспекти. Правова позиція. 2023. № 1 (38). С. 27-31.

²² Єсімов С. Персональні дані як предмет захисту права на недоторканність приватного життя. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 884. С. 120-126.

дити, визначати своє місце в житті, в суспільстві; усвідомлювати свої класові, політичні, національні і т. ін. інтереси»²³) значною мірою споріднене з приватністю та є складником особистої автономії²⁴. З іншого боку, інформаційне самовизначення близьке за змістом до іншого права, закріпленого в конституціях багатьох держав - права на вільний розвиток особистості (ст. 23 Конституції України²⁵). Федеральний конституційний суд Німеччини, який розглядав питання конституційності закону про проведення перепису населення в 1983 р., визнав те, що особа вправі контролювати, коли і яким чином інформація про її приватне життя буде доступною іншим²⁶. При цьому законодавчим підґрунтям для правової охорони персональних даних названо два права, відображені в Конституції ФРН.

1. Гідність людини є недоторканною. Поважати й захищати її - обов'язок усієї державної влади (п. 1 ст. 1).

2. Кожен має право на вільний розвиток своєї особистості тією мірою, якою він не порушує прав інших і не зазіхає на конституційний лад або моральні засади (п. 1 ст. 2²⁷).

Право на вільний розвиток особистості забезпечує правову охорону можливості особи обирати власні дії та ухвалювати рішення щодо свого життя, зокрема контролювати те, як збиратимуть і використовуватимуть її персональні дані.

Ще одним способом обґрунтувати зв'язок захисту персональних даних із правами людини є виокремлення самостійного права щодо персональних даних на рівні національної конституції. Упровадження такого підходу свідчить про акцентування уваги на тому, що це право слід визнавати як самостійне, а не лише як елемент іншого важливого права. Станом на сьогодні понад десять конституцій держав світу визнали окреме право щодо персональних даних (Алжир, Вірменія, Угорщина, Хорватія та ін.²⁸). Найавторитетнішим джерелом закріплення цього права є Хартія основоположних прав ЄС, у якій право на захист персональних даних відображене в ст. 8, після права на свободу та безпеку, а також на повагу до особистого і сімейного життя. По-перше, наголошено на важливості правової підстави для обробки, що передбачає визначення відповідної мети. По-друге, деталізовано елементи контролю особи за персональними даними: право на доступ і право на видалення. По-третє, визначено контрольну-наглядову функцію незалежного органу щодо дотримання цього права²⁹.

Як бачимо, застосування останнього з підходів певною мірою сприяє визнанню прав щодо персональних даних як самостійної категорії, що не потребує обґрунтування за допомогою загальноновизнаного права. Внесення змін до Конституції України, спрямованих на втілення цього підходу, може стати ефективним кроком на шляху до вдосконалення правового регулювання відносин у сфері захисту персональних даних.

В українському праві під персональними даними розуміють «відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована»³⁰. Інформація, що кваліфікується як персональні дані, здебільшого має текстову (цифрову) форму (як-от прізвище, ініціали, дата народження та обіймана посада; інші форми, зокрема графічна, менш поширені, хоча й допустимі), а також різні сфери використання, зокрема сферу охорони здоров'я, у якій питання захисту постає особливо гостро.

²³ Самовизначатися. Словник української мови в 11 томах. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=самовизначатися>

²⁴ Шеляженко Ю. Особиста автономія у праві інформаційних технологій. Право України. 2018. № 3. С. 183-200.

²⁵ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

²⁶ Bundesverfassungsgericht Decision on the constitutionality of the 1983 Census Act.

URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html.

²⁷ Основний закон Федеративної Республіки Німеччина від 23.05.1949 р.

URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/1033364/grundgesetz_uk.pdf

²⁸ За даними аналізу тексту конституцій, представлених на веб-сайті проєкту порівняння конституцій (Comparative Constitutions Project), URL: <https://www.constituteproject.org/>

²⁹ Charter of Fundamental Freedoms of the European Union 2000/C 364/01. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

³⁰ Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

На території Європейського Союзу (а також Великої Британії) діє Загальний регламент про захист даних, який вважається найпрогресивнішим законом сучасності щодо охорони персональних даних. Його положення покладено в основу розробки законодавства на різних континентах (в Австралії, Бразилії, Індії, Південній Кореї та ін.). У ньому міститься й інше визначення поняття персональних даних як будь-якої інформації, що стосується ідентифікованої фізичної особи або такої, яку можна ідентифікувати («суб'єкта даних»)³¹. Зауважимо, що, крім Загального регламенту про захист даних, на території ЄС діє Директива 2016/680 про захист персональних даних у правоохоронній діяльності, в якій використано таке саме розуміння основних понять³².

Захист персональних даних, виходячи з системного сприйняття права як явища, споріднений із визначенням у Конституції України правом на повагу до особистого та сімейного життя - ст. 32 встановлює заборону на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди³³. Поняття конфіденційної інформації, використовуване у низці нормативно-правових актів, визначено в Законі України «Про інформацію» як інформацію про фізичну особу, інформацію, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою (крім суб'єктів владних повноважень), а також інформацію, визнану такою на підставі закону³⁴. Закріплене в цьому Законі основне правило обігу конфіденційної інформації полягає в тому, що її поширення здійснюється за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку та відповідно до передбачених нею умов, якщо інше не встановлено законом.

Отже, у національній правовій системі *режим конфіденційної інформації* поширюється як на персональні дані, так і на інші категорії даних - зокрема ті, що стосуються юридичних осіб (наприклад, комерційну таємницю). Безумовно, статус конфіденційності позначається на правовому регулюванні відносин у сфері персональних даних, пов'язуючи можливість фізичної особи самостійно визначати порядок збирання та використання інформації про неї (зокрема, вимагати її нерозголошення) із правом юридичних осіб очікувати, що певні відомості за замовчуванням залишатимуться доступними лише їм.

Серед персональних даних виділяють окрему категорію - «чутливі» дані, які внаслідок підвищеної вразливості потребують посиленого захисту. Відповідно, незаконне розголошення таких даних або будь-яка інша неправомірна обробка можуть завдати значної шкоди суб'єкту даних (за авторським визначенням А. Литвиненка, «чутливі» персональні дані - це «певний набір персональних даних, розголошення чи інші незаконні дії з якими призводять до негативних наслідків стосовно позивача, можуть істотно вплинути на його працевлаштування і кар'єру»³⁵). У зв'язку з цим для відносин щодо «чутливих» персональних даних на законодавчому рівні встановлено спеціальний правовий режим. Він виявляється в тому, що володільці та розпорядники за термінологією українського законодавства (контролери та оператори даних у термінології Загального регламенту про захист даних) мають додаткові зобов'язання. Так, ст. 9 Закону України «Про захист персональних даних» визначає обов'язок володільця повідомити про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів, упродовж 30 днів з дня початку такої обробки³⁶.

Які саме персональні дані належать до «чутливих»? В українському праві орієнтиром є ст. 7 Закону України «Про захист персональних даних», яка визначає особливі вимоги до їхньої обробки. Водночас Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 8 січня 2014 р. № 1/02-

³¹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

³² Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj/eng>

³³ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

³⁴ Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20221120#n130>

³⁵ Литвиненко А. До питання визначення та нормативного змісту «чутливих» персональних даних. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Випуск 2. С. 172.

³⁶ Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

14 містить дещо конкретизований з метою правозастосування перелік «чутливих даних», що охоплює: расове, етнічне та національне походження; політичні, релігійні або світоглядні переконання; членство в політичних партіях та/або організаціях, професійних спілках, релігійних організаціях чи в громадських організаціях світоглядної спрямованості; стан здоров'я; статеве життя; біометричні дані; генетичні дані; притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності; застосування щодо особи заходів у межах досудового розслідування; життя щодо особи заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»; вчинення щодо особи певних видів насильства; місцеперебування та/або шляхи пересування особи³⁷.

Варто зауважити, що ст. 9 Загального регламенту про захист даних за загальним правилом забороняє обробку «спеціальних категорій» персональних даних (відомостей, що розкривають расове чи етнічне походження, політичні погляди, релігійні або філософські переконання чи членство в професійних спілках; генетичних даних; біометричних даних з метою унікальної ідентифікації фізичної особи; даних про здоров'я, а також відомостей про сексуальне життя чи сексуальну орієнтацію особи). Водночас у цій статті наведено перелік випадків, коли така обробка є можливою як виняток³⁸.

Різні види «чутливих даних» - персональних даних з особливими вимогами до обробки - об'єднує правовий режим посиленого захисту. Водночас у юридичній площині визначення цього поняття не закріплено. Тому вважаємо, що, додатково до ознак персональних даних, *складовою розуміння поняття повинен стати елемент особливої вразливості* - тобто висока ймовірність настання негативних наслідків для особи внаслідок обробки таких даних. Конкретизація видів «чутливих даних», яка полягає у визначенні їх вичерпного переліку на законодавчому рівні, ставить перед правовою системою ще одне завдання - розтлумачити кожен із них та сформулювати відповідний правовий режим.

У цій статті приділено особливу увагу біометричним даним як прикладу «чутливих даних». Біометричні дані мають як загальну ознаку, характерну для категорії персональних даних (яка полягає в тому, що вони дають змогу ідентифікувати фізичну особу), так і ознаку особливої вразливості, а також спеціальні ознаки, що відрізняють їх від інших персональних даних. *По-перше, вони виникають внаслідок вимірювання статичних або динамічних характеристик людини як біологічної істоти. По-друге, вони так чи інакше реєструються або фіксуються технічними засобами.* Безумовно, належність даних до категорії біометричних *bergantung* від того, наскільки точно завдяки їм біометричні технології спроможні визначити, ким є або не є особа, біологічні характеристики якої аналізує відповідна система³⁹.

Варто зауважити, що законодавство у сфері захисту персональних даних наразі майже не містить спеціальних правил (за винятком найпрогресивніших правових систем, насамперед у США) для обробки біометричних даних як «чутливих». Тобто окремий правовий режим ще не сформувався, попри зростання значення відбитків пальців чи зображень обличчя у різних сферах суспільного життя.

Протягом останніх років відбувся прорив у технологіях розпізнавання обличчя на основі штучного інтелекту. Хоча впровадження таких технологій створює нові можливості, зокрема для боротьби зі злочинністю, обробка біометричних даних, з огляду на їхню особливу вразливість, стала справжнім викликом для дотримання прав людини. У глобальному вимірі постало питання про те, як забезпечити законність під час розпізнавання обличчя, що спонукає до пошуку правової форми

³⁷ Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 08.01.2014 р. № 1/02-14 «Про затвердження документів у сфері захисту персональних даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14

³⁸ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

³⁹ Більш детально поняття біометричних даних та біометричних технологій автор цього дослідження розглядає у поданих до друку рукописах «Поняття біометричних даних у законодавстві України та іноземних держав» та «Біометричні системи і технології: поняття, види, функції та основи регулювання у праві ЄС».

для регулювання відносин щодо збирання та використання відповідних зображень. Сутність зображення обличчя як біометричних даних полягає в існуванні спеціального шаблону у машиночитаному форматі, за допомогою якого надалі здійснюється біометрична ідентифікація. На цьому етапі провідну роль у формуванні правил для забезпечення законності під час розпізнавання обличчя відіграє досвід ЄС. Серед рішень Європейської ради з питань захисту даних та національних органів держав-членів ЄС - *незаконність створення баз даних з великою кількістю облич, перетворених у відповідний машиночитаний формат (кейси Clearview AI), а також - недопущення масового стеження в громадських місцях*. Водночас в українській правовій системі, як і в абсолютній більшості інших, цей досвід необхідно запозичити, щоб відповідні відносини перебували в правовому полі.

Рис. 1 узагальнює розкрите вище співвідношення біометричних даних та інших категорій даних і показує, чому шаблон обличчя (так у статті охарактеризовано біометричні дані, призначені для розпізнавання обличчя) є поняттям, що має найвужче значення порівняно з іншими, а отже - є складником кожного з них. Правовий режим для шаблонів обличчя, крім спеціальних правил, які на сучасному етапі лише зароджуються, визначається нормами щодо збирання та використання всіх інших видів даних.

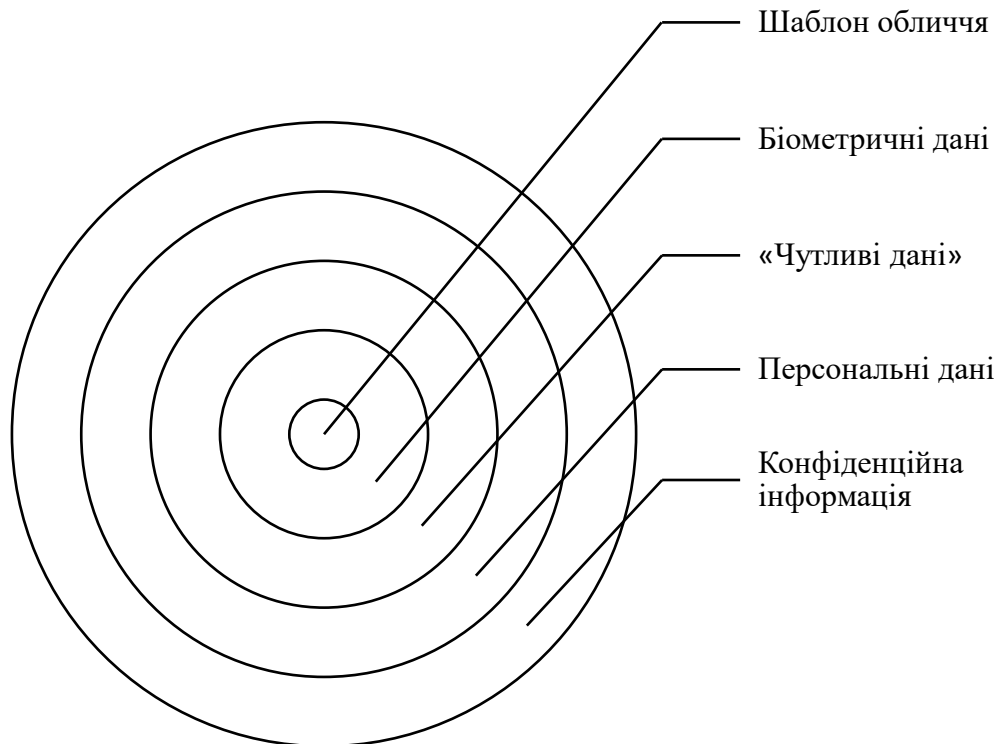

Рис. 1. Логічне співвідношення біометричних даних та інших категорій даних

Зазначене співвідношення демонструє, що відповідно до положень українського законодавства на відносини у сфері захисту персональних даних, додатково до загального режиму, можуть впливати інші правові режими. З погляду чинного законодавства відносини щодо збирання та використання персональних даних, порівняно з іншими розглянутими видами даних, є найбільш урегульованими.

Висновки. В українському законодавстві реалізовано підхід до розуміння захисту персональних даних як складника недоторканності приватного життя (приватності), альтернативою (і доповненням) якого може бути концепція інформаційного самовизначення, а також виокремлення

права на захист персональних даних як самостійного. Застосування того чи іншого підходу або їх поєднання впливає на обґрунтування надання персональним даним відповідної правової охорони в національній правовій системі. Розглянута у статті проблема є важливою як для правотворчості (особливо з огляду на те, що чинний Закон України «Про захист персональних даних» потребує суттєвого вдосконалення), так і для правозастосування, зважаючи на її вагоме значення для забезпечення прав людини.

Під час виокремлення основних видів даних, пов'язаних із персональними як складниками інституту захисту персональних даних, конфіденційну інформацію охарактеризовано як ширше поняття порівняно з персональними даними. Водночас правовий режим конфіденційної інформації не має достатнього рівня деталізації. З іншого боку, серед персональних даних виділяють «чутливі дані» (відомості особливої вразливості), перелік яких визначено на законодавчому рівні. З юридичного погляду в систему захисту персональних даних інкорпоровано поняття біометричних даних, збирання та використання яких підпорядковане загальним правилам про захист персональних даних, а також регулюється спеціальним режимом, установленим для «чутливих даних».

Результати дослідження засвідчують важливість подальшого вивчення правового режиму різних видів даних, пов'язаних із персональними, - насамперед біометричних даних та шаблонів облич, призначених для розпізнавання осіб. Формування їхніх правових режимів має враховувати логічне співвідношення відповідних понять і сприяти ефективнішому забезпеченню прав людини.

Список використаних джерел

Бібліографія:

1. Єсімов С. Персональні дані як предмет захисту права на недоторканність приватного життя. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 884. С. 120-126.
2. Бем М., Городиський І. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: «К.І.С.», 2021. 160 с.
3. Бліхар М. Організаційно-правовий механізм захисту персональних даних. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 77, частина 2. С. 31-36. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.4>
4. Брижко В., Пилипчук В. Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. Інформація і право. 2020. № 1. С. 33-46.
5. Белова М., Белов Д. Виклики та загрози захисту персональних даних у роботі зі штучним інтелектом. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 79, частина 2. С. 17-22. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.2.2>
6. Гуржій Т., Петрицький А. Правовий захист персональних даних: монографія. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. 216 с.
7. Загуменна Ю., Трум М. Теоретичні основи права на приватність в умовах цифрових технологій. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 21 черв. 2024 р.). Харків: ХНУВС, 2024. С. 153-158.
8. Кардаш, А. В. Право на приватність як основоположне право людини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2023. Випуск 47, том 1. С. 76-80.
9. Крилова Ю. Захист персональних даних: вітчизняний та зарубіжний досвід. Інформація і право, 2017. № 3 (22). С. 57-63.
10. Кушнір І., Адамчук С. Інформаційна приватність як право, закріплене Конституцією України: правові та соціальні аспекти. Правова позиція. 2023. № 1 (38). С. 27-31.
11. Легка О. Актуальні питання захисту персональних даних: вітчизняний та міжнародний досвід. Правова позиція, № 2 (31). С. 74-79.
12. Литвиненко А. До питання визначення та нормативного змісту «чутливих» персональних даних. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Випуск 2. С. 160-172.
13. Мельник К. Іноземний та вітчизняний досвід становлення інституту захисту персональних даних. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2013. № 2. С. 97-103.
14. Михайлик А. Захист персональних даних працівників в умовах цифрової трансформації: дис.... докт. філ.: 081. Харків, 2023. 203 с.

15. Самовизначатися. Словник української мови в 11 томах. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=самовизначатися>
16. Сergygin V. Зміст і обсяг права на недоторканність приватного життя (прайвесі). Вісник Академії правових наук України. 2010. № 4. С. 88-97.
17. Солодовник О. Адміністративно-правові засади захисту персональних даних: порівняльний аналіз міжнародних моделей регулювання. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Випуск 4, частина 2. С. 340-343. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.56>
18. Шеляженко Ю. Особиста автономія у праві інформаційних технологій. Право України. 2018. № 3. С. 183-200.
19. Щербина А. Адміністративно-правове регулювання використання персональних даних суб'єктами владних повноважень в Україні: дис.... к. ю. н.: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 232 с.

Перелік юридичних документів:

20. Bundesverfassungsgericht Decision on the constitutionality of the 1983 Census Act. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html
21. Charter of Fundamental Freedoms of the European Union 2000/C 364/01. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
22. Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj/eng>
23. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>
24. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
25. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20221120#n130>
26. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326
27. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
28. Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 08.01.2014 р. № 1/02-14 «Про затвердження документів у сфері захисту персональних даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14
29. Основний закон Федеративної Республіки Німеччина від 23.05.1949 р. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/1033364/grundgesetz_uk.pdf

References

Bibliography:

1. Bem M., Horodyskyi I. Zakhyst personalnykh danykh: Pravove rehuliuвання ta praktychni aspekty: naukovo-praktychnyi posibnyk. K.: «K.I.S.», 2021. 160 s.
2. Bielova M., Bielov D. Vyklyky ta zahrozy zakhystu personalnykh danykh u roboti zi shtuchnym intelektom. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii «Pravo». 2023. Vypusk 79, chastyna 2. S. 17-22. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.2.2>
3. Blikhar M. Orhanizatsiino-pravovyi mekhanizm zakhystu personalnykh danykh. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii «Pravo». 2023. Vypusk 77, chastyna 2. S. 31-36. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.4>
4. Bryzhko V., Pylypchuk V. Pryvatnist, konfidentsiinita ta bezpeka personalnykh danykh. Informatsiia i pravo. 2020. № 1. S. 33-46.
5. Hurzhii T., Petrytskyi A. Pravovyi zakhyst personalnykh danykh: monohrafiia. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi torhov-elno-ekonomichnyi universytet, 2019. 216 s.
6. Kardash, A. V. Pravo na pryvatnist yak osnovopolozhne pravo liudyny. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii «Pravo». 2023. Vypusk 47, tom 1. S. 76-80.
7. Krylova YU. Zakhyst personalnykh danykh: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid. Informatsiia i pravo, 2017. № 3 (22). S. 57-63.

8. Kushnir I., Adamchuk S. Informatsiina pryvatnist yak pravo, zakriplene Konstytutsiieiu Ukrainy: pravovi ta sotsialni aspekty. *Pravova pozytsiia*. 2023. № 1 (38). S. 27-31.
9. Lehka O. Aktualni pytannia zakhystu personalnykh danykh: vitchyzniani ta mizhnarodnyi dosvid. *Pravova pozytsiia*, № 2 (31). S. 74-79.
10. Lytvynenko A. Do pytannia vyznachennia ta normatyvnoho zmistu «chutlyvykh» personalnykh danykh. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnoho prava*. 2020. Vypusk 2. S. 160-172.
11. Melnyk K. Inozemnyi ta vitchyzniani dosvid stanovlennia instytutu zakhystu personalnykh danykh. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*. 2013. № 2. S. 97-103.
12. Mykhailyk A. Zakhyst personalnykh danykh pratsivnykiv v umovakh tsyfrovoi transformatsii: dys.... dokt. fil.: 081. Kharkiv, 2023. 203 s.
13. Samovyznachatysia. *Slovnnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh*. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=samovyznachatysia>
14. Serohin V. Zmist i obsiah prava na nedotorkannist pryvatnoho zhyttia (praivesi). *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2010. № 4. S. 88-97.
15. Shcherbyna A. Administratyvno-pravove rehuliuвання vykorystannia personalnykh danykh subiektamy vladnykh povnovazhen v Ukraini: dys.... k. yu. n.: 12.00.07. Zaporizhzhia, 2020. 232 s.
16. Sheliashenko YU. Osobysta avtonomiia u pravi informatsiinykh tekhnolohii. *Pravo Ukrainy*. 2018. № 3. S. 183-200.
17. Solodovnyk O. Administratyvno-pravovi zasady zakhystu personalnykh danykh: porivnialnyi analiz mizhnarodnykh modelei rehuliuвання. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2025. Vypusk 4, chastyna 2. S. 340-343. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.56>
18. Yesimov S. Personalni dani yak predmet zakhystu prava na nedotorkannist pryvatnoho zhyttia. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Serii: Yurydychni nauky. 2017. Vyp. 884. S. 120-126.
19. Zahumenna YU., Trum M. Teoretychni osnovy prava na pryvatnist v umovakh tsyfrovykh tekhnolohii. Aktualni problemy suchasnoi nauky v doslidzhenniakh molodykh uchenykh, kursantiv ta studentiv: tezy dopovidei Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii (m. Vinnytsia, 21 cherv. 2024 r.). Kharkiv: KHNUVS, 2024. S. 153-158.

List of legal documents:

20. Bundesverfassungsgericht Decision on the constitutionality of the 1983 Census Act. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html
21. Charter of Fundamental Freedoms of the European Union 2000/C 364/01. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
22. Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj/eng>
23. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
24. Konvetsiia pro zakhyst osib u zviazku z avtomatyzovanoi obrobkoiu personalnykh danykh vid 28.01.1981 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326
25. Nakaz Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny vid 08.01.2014 r. № 1/02-14 «Pro zatverdzhennia dokumentiv u sferi zakhystu personalnykh danykh». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14
26. Osnovnyi zakon Federatyvnoi Respubliky Nimechchyna vid 23.05.1949 r. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/1033364/grundgesetz_uk.pdf
27. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>
28. Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu» vid 02.10.1992 r. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20221120#n130>
29. Zakon Ukrainy «Pro zakhyst personalnykh danykh» vid 01.06.2010 r. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>